

ЛІТЕРАТУРА

1. Атлас европейских насекомых-энтомофагов / [Зерова М.Д., Котенко А.Г., Толканиц В.И. и др.]. — К.: Колобiг, 2010. — 56 с.

2. Ахмедов М.Х. Динамика численности зеленой яблонево́й тли и регулирующие её факторы / М.Х. Ахмедов // Известия АН Таджикской ССР. — 1983. — вып.2. — С. 71—75.

3. Буга С.В. Структурные особенности сообществ энтомофагов тлей разных эколого-систематических групп / С.В. Буга, И.П. Москвина // Защита растений на рубеже XXI века. Материалы научно-практ. конф., посвященной 30-летию БелНИИЗР. — Минск: Белбизнеспресс, 2001. — С. 283—285.

4. Вахидов Т. К фауне насекомых энтомофагов яблоневых тлей Ферганской долины / Т. Вахидов // Узбекский биологический журнал. — Ташкент, 1971. — № 2. — С. 46—48.

5. Вахидов Т. О паразитах хищных насекомых, питающихся на яблоневых тлях / Т. Вахидов, А.Г. Давлетшина // Доклады Академии наук УзССР. — Ташкент, 1971. — №3. — С. 47—48.

6. Верещагин Б.В. Биологическое обоснование защиты древесных насаждений от тлей / Б.В. Верещагин, В.В. Верещагина // Фауна и биология насекомых Молдавии. — Кишинев: Штиинца, 1973. — С. 114 — 129.

7. Дмитриева О.Е. Афи́дофаги та енто-

мопатогени попелиць плодово-ягідних насаджень і методи їх використання в умовах Центрального Лісостепу України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук: спец. 03.00.09 «Ентомологія» / О.Е. Дмитриева. — К.: 1995. — 25 с.

8. Дядечко М.П. Основы биологического за­хисту рослин / М.П. Дядечко. — К.: Урожай, 1979. — 275 с.

9. Казанок Г.Т. Зеленая яблонная тля на юге Украины / Г.Т. Казанок, А.К. Рафальский // Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии. — Кишинев. — 1972. — №2. — С. 37—38.

10. Положенцев П.А. Малый атлас энтомофагов / П.А. Положенцев, В.Ф. Козлов. — М.: Лесная промышленность, 1971. — 120 с.

11. Савойская Г.И. Биология и перспективы использования кокциnellид в борьбе с тлями плодовых культур на юго-востоке Казахстана / Г.И. Савойская // Труды Казахского НИИЗР. — 1965. — т. 9. — С. 128—156.

12. Савойская Г.И. Тлѣвые коровки / Г.И. Савойская. — М.: Агропромиздат, 1991. — 78 с.

13. Сапалев Г.Б. О биологических особенностях зеленой яблонной тли (*Aphis pomi* Deg.) в условиях Гродненской области / Г.Б. Сапалев // Научные основы повышения урожайности сельскохозяйственных культур в Гродненской области. — Горки, 1969. — С. 146—148.

14. Сугоняев Е.С. Новый прием подавле-

ния популяции зеленой яблонной тли (*Aphis pomi*) путем повышения численности и активизации деятельности афи́дофагов / Е.С. Сугоняев, И.В. Балахнина // Вестник защиты растений. — 2009. — №1. — С. 6 — 9.

15. Hemptine J.L. Assessment of patch quality by ladybirds: Role of plant phenology / Hemptinne J.L., Doumbia M., Dixon A.F.G. // J. Insect Behav. — 2000. — № 3. — P. 353 — 359.

**В.П. Федоренко,
И.В. Броун**

Энтомофаги зелёной яблонной тли

*Изучен видовой состав энтомофагов зелёной яблонной тли (*Aphis pomi* Deg.) и приведены данные о степени их распространения в садово-парковых насаждениях.*

энтомофаг, *Aphis pomi* Deg., численность, эффективность

V.P. Fedorenko, I.V. Brown

Entomophages of the green apple aphid

*Specific composition of entomophages of green apple aphid (*Aphis pomi* Deg.) is studied and the extent of their distribution in the garden-parkland is shown.*

entomophages, *Aphis pomi* Deg., quantity, efficiency

УДК 632.651

ПОШИРЕННЯ ГЛОБОДЕРИ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ

Проаналізовано динаміку проникнення та поширення *Globodera rostochiensis* (Woll.) Behrens в західних областях України. З'ясовано, що з часів першого виявлення у 1963 р. у Сторожинецькому районі Чернівецької області ареал патогена в регіоні значно розширився і становить на сьогодні 2277,84 га, або 46% від загальної площі зараження ним у нашій країні (4951,06 га). Вогнища золотистої глободери зареєстровані в 780-ти населених пунктах 76-ти районів усіх 8-ми областей західного регіону України.

золотиста картопляна цистоутворююча нематода, поширення, вогнища, західний регіон

Золотиста картопляна цистоутворююча нематода *Globodera rostochiensis* (Woll.) Behrens — один з найбільш поширених і шкідливих для картоплі патогенів. Згідно з даними ЄТЗР, вона виявлена на всіх континентах в 69-ти країнах світу. В Європі вона шкодить посадкам

Т.О. ГАЛАГАН,
Інститут захисту рослин НААН
України,
Н.Я. СИЛЬЧАК
Державна інспекція з карантину
рослин у Львівській області

картоплі у 33-х країнах. До їх числа входять і країни пострадянського простору: Білорусія, Латвія, Литва, Росія, Україна, Естонія.

Перші вогнища золотистої картопляної немато́ди були виявлені 1948 року Н.М. Свешніковою в Литві, 1949 року — в Калінінградській області Росії та у Латвії, 1953 року — в Естонії, а 1957 — в Білорусії [9, 11, 1, 10]. В Україні її вперше виявили кількома роками пізніше — в 1963 році [2].

Оскільки поширення *G. rostochiensis* на території України почалося із заходу, нашою метою було проаналізувати динаміку проник-

нення і площу зараження території патогеном в західних областях.

Матеріали і методи. Матеріалом для аналітичних досліджень слугували дані поширення карантинних організмів в західних областях України (Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Рівненській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернівецькій) за 1964—2011 рр. [3-8].

Результати досліджень. Практично відразу ж після першого виявлення вогнища *G. rostochiensis* у Сторожинецькому районі Чернівецької області 1967 року його було ліквідовано за допомогою хлорпикрину, і до останнього часу область була вільною від золотистої картопляної немато́ди.

У 1968 році *G. rostochiensis* виявили на двох присадибних ділянках в західних областях: Волинській (у Ковельському районі) та Львівській (в околицях міст Львів, Дрогобич, Стрий і Самбір), а в 1969 році — у Рівненській області.

Дещо пізніше, у 1973 році, патогена виявили в Славутському районі Хмельницької області, а в 1977 — в Тернопільській області.

Таким чином, на початку 80-х років ХХ століття золотистою картопляною нематодою були заражені 451,5 га земель в 6-ти областях західного регіону України. Найбільша їх частина припадала на Львівську і Рівненську області — 192,7 і 153,7 га відповідно. За ними слідували Закарпатська і Волинська області, в яких *G. rostochiensis* була поширена на 56,4 і 29,8 га сільськогосподарських угідь. Найменш зараженими виявилися в цей період Хмельницька і Тернопільська області (16,5 і 2,52 га відповідно).

В наступному десятилітті територія розповсюдження *G. rostochiensis* у західному регіоні України розширилася більше ніж у 5 разів і становила до 1990 року 2593,5 га. Найбільша частка зараження припадала на ті ж області, що й у 80-х роках. Проте, якщо в Рівненській області ареал золотистої глободери виріс в порівнянні з минулим десятиліттям в 9,1 раза і становив 1400 га, то в Львівській — лише в 3,3 раза, досягнувши 639,8 га. Ще вищими темпами йшло поширення патогена у Волинській області, де розміри заражених сільськогосподарських угідь зросли в 16,5 разів і становили 491,4 га. Збільшилися на початок 90-х років площі заражених *G. rostochiensis* земель також у Хмельницькій і Тернопільській областях, де вони становили 32,1 і 17,9 га відповідно. В той самий час у Закарпатській області відбулось скорочення розмірів заселених золотистою глободерою угідь з 56,4 до 12,2 га.

Хоча з 1991 до 2000 року спостерігалось збільшення площі поширення *G. rostochiensis* у західній частині України, але воно не було настільки значним, як у попереднє десятиліття. Об'єми заражених сільськогосподарських угідь в цілому виростили лише на 8,7% і становили 2820,5 га. Водночас їх розподіл між областями значною мірою змінився. У Волинській області площа зараження збільшилася у 2,5 раза і досягла 1217,1 га, що становило 43% від загальної площі поширення *G. rostochiensis*

у цьому регіоні. У Львівській області поширення патогена зросло в 1,5 раза і склало 893,1 га. В Рівненській області протягом 1991—2000 рр. сталося різке скорочення ареалу золотистої глободери з 1400 до 646,2 га. Відносно Хмельницької, Тернопільської і Закарпатської областей значних змін не спостерігалось, площі заражених земель до 2000 року тут становили 33,6, 16,7 і 13,7 га відповідно.

Минуле десятиліття ознаменувалося виявленням *G. rostochiensis* у 2001 році в Івано-Франківській області, повторним виявленням (після 60-х років) вогнищ патогена в Чернівецькій області і скороченням на 24% загальної площі зараження патогеном в західному регіоні України, яка склала до 2011 року 2277,84 га. Перше місце за масштабами зараження, як і в попереднє десятиліття, посіла Волинська область (1051,3 га, або 46,2% від загальної площі), на друге місце перемістилася Рівненська область (668,9 га, або 29,4%). У Львівській області у зв'язку з виведенням значних територій з сільськогосподарського використання площа зараження скоротилася порівняно з попереднім десятиліттям в 3,3 раза і за даними на 2011 р. становить 268,49 га (3-тє місце в регіоні). Далі слідує Тернопільська область, в ній площі вогнищ гло-

бодерозу збільшилися в порівнянні з попереднім періодом в 14,1 раза і складають на початок 2011 року 235,6 га. У Хмельницькій і Закарпатській областях золотистою глободерою заражені відповідно 33,4 і 15,7 га, а в Івано-Франківській та Чернівецькій — 3,9 та 0,6 га сільськогосподарських угідь (рис.).

Отже, нині золотиста картопляна нематода поширена в 780-ти населених пунктах 76-ти районів 8-ми областей західного регіону України на площі 2277,84 га, що становить 69,4% від загальної кількості населених пунктів, 60,3% — від районів, 47% — від кількості областей і 46% — від загальної площі зараження земель цим патогеном в нашій країні (4951,06 га).

ЛІТЕРАТУРА

1. Краль Э.Л. Фитопаразитические и почвенные нематоды в Эстонской ССР / Э.Л. Краль / Работы по гельминтологии к 80-летию акад. К.И. Скрябина. — М.: ВАСХНИИЛ, 1959. — С. 92—95.
2. Никитин В.С. Выявление картофельной нематоды на Украине / В.С. Никитин / Нематодные болезни сельскохозяйственных культур и меры борьбы с ними. — М., 1972. — С. 87.
3. Обзор распространения карантинных вредителей, болезней и сорных растений в СССР на 1 января 1964—1988 гг. Министерство сельского хозяйства СССР, Главное управление защиты растений с государственной карантинной инспекцией, Центральная научно-исследовательская лаборатория по карантину растений. — М., 1964...1988.
4. Обзор распространения карантинных организмов в Украине на 1 января 1989—2000 гг. Министерство сельского хозяйства и продовольства Украины, Главная госинспекция по карантину растений. — К., 1990...2000.
5. Обзор распространения карантинных организмов в Украине на 1 января 2001—2007 гг. Мин. АПК Украины, Главная госинспекция по карантину растений. — К., 2001...2007.
6. Обзор распространения регулированных вредных организмов в Украине на 1 января 2008 г. Мин. АПК Украины, Главная госинспекция по карантину растений Украины. — К., 2008. — 96 с.
7. Обзор распространения карантинных организмов в Украине на 1 января 2009 г. — Укрголовдержкарantin. — К., 2009. — 100 с.
8. Огляд розповсюдження карантинних організмів в Україні на 1 січня 2010—2011 рр. — Укрголовдержкарantin. — К., 2010...2011.
9. Расиня Б.П. О применении плодосмен и препарата 23 для борьбы с картофельной нематодой (*Heterodera rostochiensis* Wollenweber) / Б.П. Расиня / Научн.

Конф. по защите раст.: Тез. докл. — Вильнюс, 1958. — С. 34.

10. Тыктин Н.В. Картофельная нематода — опасный вредитель картофеля / Н.В. Тыктин / Газет. — журн.- Вильнюс, 1958. — С. 23.

11. Эглитис В.К. Фауна почвы Латвийской ССР / В.К. Эглитис, Дз.К. Кактыня / — М.: АН СССР, 1950. — С. 53—57.

Т.А. Галаган,
Н.Я. Сильчак

Распространение глободеры в западных областях Украины

Проанализирована динамика проникновения и распространения *Globodera rostochiensis* (Woll.) Behrens в за-

падных областях Украины. Выяснено, что со времени первого обнаружения в 1963 году в Сторожинецком районе Черновицкой области ареал патогена в регионе значительно расширился и составляет на сегодня 2277,84 га, или 46% от общей площади заражения им в нашей стране (4951,06 га). Очаги золотистой глободеры зарегистрированы в 780-ти населенных пунктах 76-ти районов всех 8-ми областей западного региона Украины.

золотистая картофельная цистообразующая нематода, распространение, очаги, западный регион

T.A. Galagan, N.Y. Sylchak

Distribution of *Globodera rostochiensis*

(Woll.) Behrens in the western regions of Ukraine

It is analysed dynamics of penetration and distribution *Globodera rostochiensis* (Woll.) Behrens in the western region of Ukraine. It is found out that since the first detection in 1963 in Storozhinets district of Chernovtsy oblast the area of pathogen has considerably increased in region and makes for today 2277,84 hectares, or 46 percent from total area of infection in Ukraine (4951,06 hectares). The flashes of *G.rostochiensis* are extended in 780 settlements of 76 districts of all 8 regions of the western area of Ukraine.

golden potato cyst nematode, distribution, flashes, western region

Вітаємо!

Відзначила свій ювілей Скрипник Наталія Володимирівна — вчений Інституту захисту рослин НААН України, кандидат біологічних наук.

Народилася Наталія Володимирівна 1 лютого 1962 року в Цілиноградській області республіки Казахстан. 1981 року закінчила Тальнянківський радгосп-технікум (Тальнівський р-н, Черкаська обл.), працювала агрономом-насінником колгоспу ім. Калініна. Впродовж 1981—1986 років навчалася в Уманському сільськогосподарському інституті і здобула кваліфікацію вченого агронома за фахом «агрономія». До 1988 р. працювала агрохіміком-насінником колгоспу ім. Калініна. В той час молодому спеціалісту довелося освоювати інтенсивну технологію вирощування озимої пшениці, а також системи захисту сільськогосподарських культур від шкідників та хвороб.

З 1988 року й дотепер трудова та наукова діяльність Н.В. Скрипник пов'язана з Інститутом захисту рослин, в основному з лабораторією імунітету сільськогосподарських рослин до збудників хвороб. У

1991 р. закінчила аспірантуру (науковий керівник — академік НААН М.П. Лісовий) і працювала на посадах молодшого наукового, потім наукового, а з 2001 р. — старшого наукового співробітника. 1 лютого 2012 р. її призначено завідувачем відділу карантину рослин.

Наталія Володимирівна здійснила широкий спектр науково-дослідних робіт із вивчення структури популяції, расового складу та вірулентності збудника несправжньої борошнистої роси огірка, механізмів стійкості сортів рослин проти хвороби. Розроблено експрес-метод оцінки стійкості вихідного та селекційного матеріалу до збудника цієї хвороби. Наталія Володимирівна підготувала і 1993 року захистила дисертацію: «Вірулентність збудника несправжньої борошнистої роси і розроблення методу визначення стійкості огірка до патогена». Вона також співавтор стійкого до названої хвороби гібриду огірка Сквирський 1/27 F₂, створеного сумісно із селекціонерами Сквирської дослідної станції Інституту овочівництва і багжанництва

УААН. Досліджувала Наталія Володимирівна також фомопсис, білу гниль соняшнику, вивчала расовий склад збудника фітофторозу томатів. У доробку вченої майже 40 опублікованих наукових праць.

Колектив Інституту захисту рослин НААН щиро бажає Наталії Володимирівні міцного здоров'я, бадьорості, особистого щастя, нових творчих пошуків та досягнень на ниві науки.